

POSTANOWIENIE

Dnia 12 stycznia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania A. K. i S. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.
o ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 12 stycznia 2021 r.,
skarg kasacyjnych odwołujących się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 16 maja 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 16 maja 2019 r. oddalił apelację A. K. i S. S. (S.) od wyroku Sądu Okręgowego w C. z dnia 8 maja 2018 r., którym oddalono ich odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z dnia 14 czerwca 2017 r., stwierdzającej, że A. K. nie jest objęta obowiązkiem ubezpieczeń społecznych i dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym w okresie od 12 października 2012 r. do 10 kwietnia 2017 r., jako osoba współpracująca z mężem S. S. przy prowadzeniu pozarolniczej działalności.

Powyższy wyrok został zaskarżony skargami kasacyjnymi odwołujących się.

Odwołujący się zarzuciła zaskarżonemu wyrokowi obrazę prawa materialnego: art. 8 ust. 11, art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 13 ust. 5, art. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, art. 32 Konstytucji RP w związku z art. 4 pkt 2 ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego

traktowania, art. 67 Konstytucji RP, art. 5 k.c., a także naruszenie przepisów procedury mogące mieć wpływ na treść wydanego orzeczenia: art. 227 w związku z art. 233 k.p.c. oraz art. 233 § 1 k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c. Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na „sprzeczność wykładni dokonanej przez Sąd drugiej instancji z jednolitym orzecnictwem Sądu Najwyższego” oraz oczywistą zasadność skargi kasacyjnej.

Natomiast odwołująca się A. K. zarzuciła zaskarżonemu wyrokowi naruszenie prawa materialnego: art. 2a, art. 6 ust. 5 i art. 8 ust. 11 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 23 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, a nadto naruszenie przepisów postępowania mających istotny wpływ na wynik sprawy: art. 382 oraz art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego lub o zmianę zaskarżonego wyroku i ustalenie, że A. K., jako osoba współpracująca z prowadzącym pozarolniczą działalność mężem S. S., podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu w okresie od 15 października 2012 r. do 10 kwietnia 2017 r. Jako przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazała występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych, sformułowanych w postaci pytań: 1) czy w świetle art. 8 ust. 11 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, sam fakt ciąży ubezpieczonej stanowi przeszkodę do podjęcia przez nią działań jako osoby współpracującej przy prowadzeniu pozarolniczej działalności, jeżeli ubezpieczona była zdolna do podejmowania działań od dnia zgłoszenia przez płatnika składek do ubezpieczeń społecznych i faktycznie podejmowała w sposób stały i zorganizowany działania na rzecz pozarolniczej działalności gospodarczej; 2) czy w świetle art. 8 ust. 11 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, sposób prowadzenia działalności pozarolniczej, tj. w formie sprzedaży stacjonarnej albo sprzedaży internetowej, wpływa na ocenę stopnia oraz wymiaru organizacyjnego i ekonomicznego oraz kwalifikację prawną działań ubezpieczonej małżonki, jako osoby współpracującej przy prowadzeniu pozarolniczej działalności; 3) czy zawarcie przez osobę prowadzącą działalność gospodarczą umowy cywilnoprawnej w przedmiocie

świadczenia usług i w konsekwencji współpraca z inną osobą świadczącą pracę, wyklucza - w świetle art. 8 ust. 11 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych – możliwość kwalifikacji prawnej działań małżonka, jako osoby współpracującej przy prowadzeniu pozarolniczej działalności; 4) czy zakres znaczeniowy dyspozycji art. 23 k.r.o. obejmuje sytuacje, w których wzajemna pomoc i współpraca nie mają charakteru jednostkowego oraz nie stanowią doraźnego zastępowania małżonka w wykonywaniu czynności zawodowych w razie zaistnienia takiej potrzeby, a nadto, podejmowane czynności dotyczą zarówno głównego jak i dodatkowego przedmiotu działalności gospodarczej prowadzonej przez małżonka. Odwołująca się wskazała również na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

W tym kontekście wypada podkreślić, że podstawowym celem instytucji przedsądu jest ustalenie, czy w skardze kasacyjnej podniesiono okoliczności, których rozważenie przez Sąd Najwyższy będzie wkładem w rozwój prawa i zapewnienie jednolitości jego sądowej wykładni. Tylko wtedy wykazany zostaje publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147 oraz z dnia 9 listopada 2005 r., V CSK 70/05). Wymaganie dotyczące przedstawienia okoliczności uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ma umożliwić stronie wnoszącej skargę kasacyjną przekonanie Sądu

Najwyższego o istnieniu przesłanek, na których opiera się wstępne badanie skargi pod kątem przyjęcia jej (dopuszczenia jej) do rozpoznania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2006 r., II CSK 65/06). Dla spełnienia obowiązku określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. konieczne jest przedstawienie argumentacji przekonującej o potrzebie przyjęcia skargi do rozpoznania przez Sąd Najwyższy.

Skarżący S. S. jako okoliczność uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał w pierwszej kolejności „sprzeczność wykładni dokonanej przez Sąd drugiej instancji z jednolitym orzecnictwem Sądu Najwyższego”. Ustawa nie zna takiej przesłanki, a Sąd Najwyższy nie ma obowiązku doszukiwać się, którą z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. skarżący mógł mieć na myśli. Niemniej, mając na uwadze uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, można uznać, że skarżący wskazuje na istnienie w sprawie potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Godzi się zatem zauważyć, że przepisy mające być przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego powinny należeć do katalogu przepisów, których naruszenie przez sąd drugiej instancji zarzucono w ramach podstawy skargi (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2002 r., I PKN 682/01, OSNP 2004 nr 12, poz. 211). Rzeczą skarżącego jest zaś wykazanie, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości (ze sprecyzowaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni, bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecnictwie sądów, które to orzecznictwo należy przytoczyć (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151, z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351, z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231, z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 2-4, poz. 43 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Oczywiste jest, że budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia – mieć znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wspomniane wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, by ich

wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów. W tym wyraża się publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej jest bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni przepisów prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurysprudencki i prawa pozytywnego, a nie korekta orzeczeń wydawanych przez sady powszechne (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147).

Odnosząc się na tym tle do wywodów skarżącego, trzeba dostrzec, że w istocie rzeczy sprowadzają się one do kwestionowania oceny dowodów i ustaleń faktycznych dokonanych przez Sady *meriti*, co zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. uchyla się spod kontroli kasacyjnej.

Z kolei w razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz

sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133).

Także takiego wyводу brak w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej odwołującego się. Nie może go zastąpić stwierdzenie, że „za oczywistością zasadnością skargi (...) przemawia konieczność usunięcia z obrotu prawnego wyroku, który w swej treści pozostaje nie tylko sprzeczny z przepisami prawa stanowionego, ale także rażąco niesprawiedliwy wobec skarżącego (...) oraz jego żony (...)”.

Co więcej: trzeba podkreślić niekonsekwencję we wskazywaniu przez skarżącego przesłanek uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania – albo w sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wymagająca interwencji interpretacyjnej Sądu Najwyższego, albo też naruszenie tychże przepisów jest oczywiste i widoczne *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej.

Także odwołująca się A. K. nie wykazała oczywistej zasadności swojej skargi kasacyjnej. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania nie powołała nawet przepisów prawnych, w których kwalifikowanym naruszeniu upatruje powyższej przesłanki przesądu.

W sprawie nie występują również sugerowane przez skarżącą istotne zagadnienia prawne.

Przekonanie Sądu Najwyższego oceniającego na etapie przedsądu o zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga wskazania za pomocą wyvodu prawnego, na kanwie jakich norm (przepisów) zagadnienie powstało, jakie są możliwe interpretacje problemu i jakie jego rozstrzygnięcie proponuje skarżący (postanowienie Sądu Najwyższego z 19 maja 2009 r., II PK 66/09, LEX nr 553691).

Zagadnienie prawne jest to problem, który wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego, a którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, ale także dla rozstrzygnięcia konkretnej, jednostkowej sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z 2 marca 2012 r., I PK 158/11, LEX nr 1215116). Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniające wnioski o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane, i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51; z dnia 11 kwietnia 2012 r., III SK 41/11, LEX nr 1238126; z dnia 31 stycznia 2013 r., II CSK 479/12, LEX nr 1293729). Obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. Dodać też trzeba, że twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNAPiUS – wkładka 2003 nr 13, poz. 5; z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467; z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578).

Przedstawione przez skarżącą wątpliwości prawne nie spełniają powyższych wymagań.

Samo pojęcie współpracy przy prowadzeniu pozarolniczej działalności w rozumieniu art. 8 ust. 11 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych zostało wyjaśnione w judykaturze, między innymi w powołanych w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2008 r.,

II UK 286/07, z dnia 6 stycznia 2009 r., II UK 134/08 i z dnia 24 lipca 2009 r., I UK 51/09. Stwierdzono w nich, że w pojęciu tym nie mieści się jakakolwiek praca na rzecz pozarolniczej działalności, lecz praca świadczona stale, w pewnym minimalnym wymiarze czasu, praca mająca istotny wymiar ekonomiczny i organizacyjny, która przynosi znaczną wartość dla prowadzonej działalności. Przy ocenie kwalifikacyjnej należy zatem badać łączne spełnienie takich cech, jak istotny ciężar gatunkowy działań współpracownika, stabilność, częstotliwość oraz zorganizowanie świadczonej przezeń pracy.

Okoliczności te były przedmiotem analizy Sądów obu instancji, zaś sformułowane przez skarżącą istotne zagadnienia prawne abstrahują od poczynionych w tym zakresie ustaleń.

Wbrew zawartej w pierwszym z przedstawionych zagadnień prawnych sugestii, sam fakt ciąży ubezpieczonej nie został uznany przez Sądy orzekające za przeszkodę w podjęciu przez nią współpracy z mężem w prowadzonej przez niego działalności, w sytuacji, gdy współpraca ta była – zdaniem odwołującej się – realizowana w sposób stały i zorganizowany. Stan zdrowia A. K. w chwili zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych (a ściślej – koincydencja faktu zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych skarżącej będącej w stanie zagrożonej ciąży, wymagającej następnie długotrwałego leczenia, z zadeklarowaniem nader wysokiej podstawy wymiaru składek, nieadekwatnej do dochodów z prowadzonej przez męża działalności gospodarczej) i w trakcie podlegania owym ubezpieczeniom (w okresie od 12 października 2012 r. do 10 kwietnia 2017 r. odwołująca się nie korzystała ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego tylko przez 5 miesięcy i 19 dni) był tylko jednym z elementów stanu faktycznego ustalonego w toku procesu, podobnie jak forma prowadzonej przez męża skarżącej działalności pozarolniczej. Ustalono bowiem, że pozarolnicza działalność S. S. była prowadzona w stacjonarnym sklepie, który był otwarty w godzinach popołudniowych w okresie, w którym odwołujący się podjął zatrudnienie na podstawie stosunku pracy, zaś od kwietnia 2016 r. działalność handlowa była prowadzona drogą internetową w ograniczonym zakresie, przy czym w 2009 r. oraz 2011 r. mąż skarżącej zatrudniał w sklepie sprzedawcę na podstawie umowy zlecenia i korzystał w usług w zakresie obsługi administracyjno-biurowej, a w kwietniu, maju i grudniu 2016 r. oraz od

kwietnia 2017 r. udzielał zleceń R. D. na obsługę sprzedaży internetowej, zaś od 2018 r. obsługę taką zlecał szwagrowi. Rola A. K. w spornym okresie sprowadzała się do wydania dokumentacji osobie prowadzącej obsługę księgową firmy, wydania (dostarczenia towaru) odbiorcy usług, wystawienia faktur (przy istniejących wątpliwościach co do podpisu wystawcy faktur). Skarżący nie zdołali udowodnić, że to odwołująca się przez kilka miesięcy prowadziła pod nieobecność męża sprzedaż w sklepie stacjonarnym, a następnie samodzielnie zajmowała się wszystkimi czynnościami związanymi z prowadzeniem sprzedaży internetowej. Zeznania świadków na okoliczność prowadzenia przez A. K. w sklepie stacjonarnym, w godzinach dopołudniowych, pod nieobecność męża, sprzedaży przy użyciu kasy fiskalnej, okazały się sprzeczne z zapisami na paragonach fiskalnych, a i sama odwołująca po zapoznaniu się z paragonami, zmieniła swoje zeznania w tym zakresie. Wątpliwości Sądów orzekających wzbudziła również wiarygodność przedłożonych przez stronę skarżącą faktur z podpisami ubezpieczonej, gdyż część faktur (kopii) uzyskanych od kontrahentów firmy nie była opatrzona podpisami.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Apelacyjny sformułował konkluzję o wtórnym, dorywczym, incydentalnym i nieistotnym ekonomicznie charakterze pomocy świadczonej przez odwołującą się mężowi przy prowadzeniu przezeń pozarolniczej działalności. Formułując istotne zagadnienia prawne, skarżąca zdaje się nie dostrzegać poczynionych przez Sądy obu instancji ustaleń faktycznych. Tymczasem pod pretekstem występowania w sprawie istotnych zagadnień prawnych lub potrzeby wykładni przepisów, nie można podważać podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia.

Konkludując: skarżący nie zdołali wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania ich skarg kasacyjnych przez Sąd Najwyższy, wobec czego z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c. należało postanowić jak w sentencji.